

Sal
man
sam

TILT HOUSE COMPANY

© Pavel Hoc 2022

Sal
een historisch
man
incorrect
sam
spookverhaal

PAVEL HOC

- Kijk, zei die man, je moet zo beginnen.

Dus dat deed ik. En het was nog niet eens zo gemakkelijk. Het is materiaal dat moeilijk te bewerken is, onbuigzaam, hardleers, eigen willetje lijkt wel. Moet je echt je best voor doen - meebuigen, als riet. Of anders erop meppen, met een steeds grotere hamer natuurlijk. Een vlammetje d'ronder, een middagje in het salpeterbad..

Maar ik was blij dat hij het gezegd had - anders was ik toch aan mezelf gaan twijfelen. Of het wel in orde was allemaal. Of er iets aan scheelde. Of het niet duidelijk was dat ik een *beginneling* was, iets wat iedereen kon zien. En dat wil je niet, dat is zonder bodem, dat gaat van kwaad tot erger.

Dus het begon zo.

Hallo?

Ja? Meynard - spreekt u mee. Ja. Ja - ondertussen rammelden mijn vingers op het bureau - Ja.

Ja --- ja.

Ja.

Jaja.

Ja.

Echt waar?

Ik voelde het aankomen zeker, want anders – het was zelfs zo, mijn hand had de bel nog vast, het geklingel stierf nog weg door de gang, en toen deed ik zomaar een stap opzij. Vervolgens vloog er een emmer rakelings langs. Met oorverdovend kabaal knalde hij op het trottoir in stukken, en terwijl ik vol ongeloof omhoog staarde, zwaaide de voordeur open, en een mij onbekend figuur (qua kleding, qua uitdrukking) dook eruit op. Ruw duwde hij me opzij, allerlei verwensingen in m'n gezicht spugend, de meest smerige opmerkingen (nounou, dacht ik, de beschaving heeft op jou geen al te beste indruk gemaakt, vrind – een opmerking die ik ogenblikkelijk opborg bij de voorraad die mijn hoofd al bevolkt, *vertellingen*, kussenmateriaal om de wereld draaglijk te maken), terwijl hij uit het zicht verdween. Tegelijk schoof mijn voet naar voren. Ik haakte mijn hak om de deur, en het volgende moment stond ik binnen.

Toen was het meteen duidelijk waarom ze me hadden gebeld. Wie had het kunnen missen: een dik tapijt van donkergrijze smook stoomde onder de deur door mijn kant op. Ik reageerde meteen, alsof ik door een of andere idiote reflex werd aangestoten.

– Brand! begon ik te schreeuwen, *brand!* – het klonk nergens naar – te zacht, weinig overtuigend, te weinig noodzaak in gelegd (hoewel mijn middenrif ineenkromp als de dwerg in het sprookje, hard hoestend, smerige slijmproppen spuwend), eigenlijk kon ik het er nog maar net uitkotsen: BRAND! Maar *feitelijk* was het alsof ik verlamd was, alsof mijn leven aan een dun draadje voor me bungelde. Wild flakkerende vlammen schoten onder de deur door, aan de deurpost knagend, nee, *likkend* (wel even de metafoor vasthouden, knaagdieren zouden allang vertrokken zijn), knetterend, tegen de panelen schrapend. Ik was zo van mijn stuk dat ik alleen maar toe kon kijken, alsof ik in een of andere cocon zat opgesloten. Een schim van mezelf. Wat kon ik anders? En toen hoorde ik zacht geroep.

Het joeg me de stuipen op het lijf.

Want stel dat er twee deuren zijn – al waren het hier wel vier, vijf, een valtrap, nog een kelderluik verderop, of – affijn, wacht even, dit moet wat beter worden uitgelegd. Want het is niet hoeveelheid deuren die het belangrijkste is. Nee, dat is maar een kapstok, een toevallig onderdeel dankzij een beroemd filosofisch gedachtenexperiment van een of andere denker (nee, zijn naam ontschiet me) die zich aan zijn tijd probeerde te ontworstelen, een ander, bloemig, minder door

ingewandsstoornissen bepaald heden in. Zijn gedachtenexperiment kwam erop neer dat er twee deuren zijn, achter de ene deur zit een tijger, achter de andere iemand die gered kan worden (van onheil, van ziekte, van de dood, kan bijvoorbeeld een half ontklede acrobate zijn die net is wakkergeschrokken op een brandend koord). En de vraag die erbij hoort is: wat doe je? Doe je zomaar een deur open?

Doe je iets, of doe je niets?

Dat was de situatie waarin ik me bevond. En nou, dan weet ik het wel. Want ondanks de mogelijkheid van een fatale keuze ben ik dan toch geneigd een deur te openen.

Dat schijnt niet de meest algemene reactie te zijn. Nee, de doorsnee respons is: *niks doen*. Of simpel gezegd: toekijken. De boel de boel laten.

Zeker als er geen rooie cent mee te verdienen valt.

Nou, dan ben je bij mij aan het verkeerde adres.

Voorals als er 'hulp!' geroepen wordt.

Ik zag het hout dikker worden en opbollen, ik hoorde het kraken en sissen uit kleine, venijnige mondjes, bellen gelakte pruimtabak zwollen op en implodeerden met een zachte kauwgomklap, waarna ze in de hoeken wegsmolten – zo dicht schurkte het vuur tegen de deur aan – en ik dacht: nee. Dat is niet zoals de dingen behoren te gaan. Zoiets kan je niet zomaar laten gebeuren.

– *Is daar iemand?* riep ik, dwars door het gesis heen – *daar binnen?*

Dat laatste kwam er nogal idioot achteraan, waarna er een diepe stilte intrad. Niemand antwoordde. Er verschenen een paar puffende rookwolkjes boven de deur, door het sleutelgat, waarachter een orkestbak aan moeilijk thuis te brengen geluiden opsteeg: gekrab, gekras, gepiep, gejammer alsof er iets losschoot. Tot ik uiteindelijk het vuur zelf ook hoorde.

Het raasde voort, moederziel alleen.

Goed dan, blijkbaar had ik me vergist, blijkbaar stond het hier leeg. Lag ook het meest voor de hand trouwens als iemand er zo gehaast vandoor zou gaan, het topje van een lucifer tussen zijn smeulende vingers. Gevalletje verzekeringsfraude zeker, met dank aan een pyromaan die zijn laatste lucifer goed had gebruikt. Maar dan nog. Nooit te gehaast je conclusies trekken. Dat komt als een boemerang bij je terug.

Ik tikte voorzichtig tegen de deur, en meteen klonk aan de andere kant er een doffe bons. Alsof er iets omviel. Een mud aardappelen, iemand met dezelfde massa – en meteen daarna was er dus die stem.

Een vrouwenstem leek het wel, en zo te horen ging ze behoorlijk tekeer ook, al kon ik er geen woord van verstaan. Het hele verhaal fikte razendsnel op aan de andere kant van de deur, maar voor mij was het genoeg. Als een razende begon ik me uit mijn jas te werken. Toen draaide ik hem om mijn hand, greep de roodgloeiende deurknop beet en meteen *smeet* ik de deur open.

Gelukkig deed ik daarbij *alweer* een stap naar achteren, anders was het heel anders gelopen. Want op hetzelfde moment schoot er van achter uit de kamer een witgloeiende vuurbal mijn richting op, *recht op me af*. In een reflex liet ik me plat op de grond vallen, waarop hij venijnig zoemend over me heen schoot en de gang in kaatste, waar hij tegen de muur in een wolk van sintels uiteenbarstte.

Verward krabbelde ik overeind. Dat scheelde niks. Dat zal je leren zomaar de telefoon aan te nemen. Maar toen keek ik de kamer in. En als u ooit zelf zoiets hebt meegemaakt – al hoop ik dat het u bespaard is gebleven – dan weet u *precies* waar ik het over heb, omdat het een van de meest aangrijpende aanblikken zijn die een mens kan meemaken. Al zijn daar natuurlijk ook weer allerlei verschillende inzichten over.

In elk geval, laat ik het dan zo verwoorden: wat sneeuw doet voor de buitenwereld, dat doet vuur voor het interieur. Daar kunnen we het toch wel over eens zijn. Ik bedoel: vuur is de grote gelijkmaker. Als vuur over de wereld zou heersen, dan zouden we het snel eens zijn. Is er eenmaal vuur in het spel, dan is er geen goed of slecht meer. En natuurlijk, jammer dat die mooie stilte er geen onderdeel van is, het geknerp, het wegmoffelen – alles wat sneeuw zo bijzonder maakt, dat buitenaardse, dat ingetogene (misschien dat we vuur meer moeten zien als het botte, enigszins geestelijk achtergestelde broertje van sneeuw, die niet weet wat hij doet) – maar dan nog. Allebei hebben ze die egalitaire neiging, dat niets er speciaal toe doet. Ze zijn de democratie ten top.

En misschien valt daar nog wel iets op af te dingen, maar op dit moment zeker niet. Omdat werkelijk alles, de hele kamer, van de kleinste kralen tot de grootste kroonluchter, trilde en schudde. Terwijl het vuur er meedogenloos doorheen joeg. De vlammen scheerden langs de muur in uitwaaierende vegen die er alleen in de Zwarte Romantiek zo uit durven te zien, als duivelsvlerken of aangeschroeid engelenhaar, terwijl ze begeleid werden door teerstroompjes die uit het behang omlaag borrelden voor ze tussen de plinten verdwenen. Het was moeilijk om aan te zien. Al die dagelijkse voorwerpen, al die persoonlijke bezittingen, al die dingen die je leven vertegenwoordigen (foto's, een bureau, diploma's, een koperen buste van Mendelejev – als het Men-

delejev was tenminste, was het niet die dief van een Molotov), alles ging in rook op. En ik weet niet waarom, maar het gevoel overviel me dat er moedwil in zat. Misschien dat ik me teveel inleefde, best mogelijk, in elk geval voelde ik hoe mijn keel zich dichtschrcefde. Alsof het mijn eigen huis was dat aan vernietiging ten prooi viel. Alsof het *mijn* spullen waren, mijn leven dat hier in vlammen opging.

Er klonk een zachte plof (de lampekap zeeg ineen), vlak naast me begon de draad van de schemerlamp te knetteren, en zomaar, zonder aankondiging veranderde de deur in een vlammenzee. Mijn jasje viel in brandende lappen neer, het gangtapijt begon te smeulen als een door de wind uiteengeslagen korenveld – en op dat moment drong de ernst van de situatie pas goed tot me door. Mijn hemel.

– Waar ben je in godsnaam mee bezig? Waar wacht je nog op? gonste het door mijn hoofd – Wegwezen hier!

Maar zelfs toen reageerde ik niet. God mag weten waarom, maar in wegtikkende minuten gevangen en met vingers trillend als sprinkhanen – dat moet ik er wel bij zeggen – begon ik mijn overhemd los te knopen. Met een ruk scheurde ik de onderste reep af – de stof rafelde aan alle kanten weg – weer knoopte ik de lappen om mijn hand – omdat – omdat –

Was dat *gehuil*?

Jazeker.

Het was *gejammer*.

Of *gekrijs* liever, als je het echt wil weten. Het leek wel of het *achter* de vlammen vandaan kwam, waar ik niet kon kijken – *ernit*, ook best mogelijk –

Ik deed een paar stappen naar achteren en nu, ja, daar, dwars door het gesis en het kabaal heen dat – geen twijfel over mogelijk – de laatste, meest vernietigende fase inleidde, een kakofonie van verteren, splijten, janken, scheuren, van onttakelen – zag ik een alkoof verschijnen.

– Wacht, zei ik. Je doet het niet. Je doet het nie –

Toen nam ik een aanloop en sprong ik de kamer in.

*

Het was of ik vanuit de duisternis van de Parijse catacomben – maar pin me daar niet op vast – direct de hel verlichte bühne van de Züricher Staatsoper op gekatapulteerd werd. Waren de lampen nog iets feller

geweest dan had ik van m'n levensdagen nooit meer iets kunnen zien en had ik als de Blinde Dokter onder een treurige hemelboog van gemiste kansen mijn dagen moeten slijten, maar aangezien je niet op dergelijke zaken vooruit moet lopen, merkte ik – terwijl om me heen van alles tot as werd gereduceerd, met angstaanjagende snelheid, door tientallen vuurhaarden die blind om zich heen vraten, om het hout knapperend, de voorhang van het gordijn openblazend, waarna de resten zich als uiteenspattende varkensmaagjes over het plafond verspreidden, er schoten zelfs vlammen uit de kachel tevoorschijn – dat *daar achter*, daar, middenin de vlammenzee (dwz zo dichtbij als je kon komen zonder dat het meteen derdegraads verbranding is) een kistje stond. Een smeulend sinaasappelkistje. En pontificaal in het midden zat een opgezwollen kind me aan te staren.

Het krijste aan een stuk door.

Maar vreemd genoeg niet om wat er om hem heen gebeurde. En *zelfs* niet – nee, ik ben heus niet blind – omdat een deel van zijn wang was losgekomen, borrelend. Noch om een ander detail van zijn behoorlijk aangetaste uiterlijk. Welnee, als je het vuur had weggedacht had hij er precies zo bij gezeten, dat weet ik zeker. Krijsend.

Maar waarom dan wel? zult u vragen. Dokter Meynard? Huilde hij dan uit *angst*? Waarom *dan* – hij had waarschijnlijk in zijn hele leven nog nooit ook maar één enkele vlam gezien. Uit *instinct* dan? Uit voorzorg misschien? Dat wanneer er straks iemand binnen zou komen om uit te leggen hoe het er hier aan toeging, dat het hier levensgevaarlijk was, dat hij maar beter als de wedeweerga z'n boeltje kon pakken, dat hij dan in dat onbegrijpelijke gebrabbel van hem kon antwoorden: ja, precies, maar daarom huil ik ook?

Nou, dat dacht ik toch niet. Er kon namelijk maar één goede reden zijn (en ik zal hem uitleggen ook): omdat hij klaar stond *om* gered te worden. Omdat hij gered *moest* worden.

Zo is dat.

En nog een bijkomstige reden: omdat *ik* daar was. Zo zit de wereld in elkaar.

Voorzichtig begon ik me zijn kant op te manoeuvreren. Op kousevoeten zogezegd rondde ik de tafel, langs een knetterende chaise-longue, tot ik de bank bereikte (waar net een gehaakt kussen in vlammen op ging), en daar trapte mijn voet op iets wat er volgens de onwankelbare wetten van de interieurinrichting helemaal niet hoorde te zijn. Dat kan ik rustig zeggen, die huizen hier zien er allemaal precies hetzelfde uit, allemaal volgens dezelfde smaak ingericht, een

blinde kan er de weg vinden. Dus dat daar een pook zou liggen was praktisch *onmogelijk* (hij stond ook keurig naast de haard te wachten trouwens), en bovendien veerde hij mee. Licht. Met een beetje goede wil zou je het elastisch kunnen noemen – een euritmisch onderbeen, een jonge tak, iets van een klein hert, een fris-jong gewei misschien, op gnoe-achtige leest geschoeid – al laat de natuur zich meestal niet zo eenvoudig vastleggen. En omdat ik nogal nieuwsgierig ben aangelegd, bukte ik me.

Ik staarde in een oog. Een wijd opengesperd, uitdrukkeloos oog. Het staarde keihard terug. Donker. Zonder één keer te knipperen. *Onmenselijk* bijna. Toen vlamde het vuur op, een hondekop werd zichtbaar – een terriër of een middelgrote vuilnisbak was het, iets dergelijks – halfbruin, langer dan verwacht, ruwer ook, donkerder – wat deed hij daar nog?

– Kom eruit! schreeuwde ik hem toe, terwijl ik de pook greep en ermee tegen zijn poten begon te porren (de kussentjes geven een heel eind mee). Komaan makker, waar zit je instinct? Nou, zeker niet in eelt, maar waar dan wel? Want wat ik ook probeerde – Opstaan nu! Wegwezen! siste ik hem toe, wild met mijn armen wapperend, zodat het vuur rondom opwalmd – hij bleef als een hoeri liggen.

– Kom nou toch!

Mijn hand schoot uit, de poot flikte razendsnel terug, ik griste naar zijn kop, hij dook behendig weg – alsof we hier tijd voor hebben allemaal! – wacht, nu had ik toch zijn oor te pakken, en terwijl hij wild om zich heen trappelde trok ik hem onder de bank vandaan, met een gepiep als een Welzmanner Feuerbroodje, en terwijl ik hem onder mijn arm klemde, viel het me op dat het kind erbij was gaan zitten. Alle-machtig. Wat wil je nou! riep ik hem toe, het is toch geen *voorstelling*! En met een enorme tegenwoordigheid van geest schepte ik het kind op *mijn andere arm* en – nee, wacht. Dat zou ik *hebben gedaan*, het was de bedoeling en het zou ook zeker zo zijn gebeurd, als het raam me niet had afgeleid. Want er was iets vreemd mee aan de hand.

Het golfde.

Wat een moment geleden nog een onverwoestbare, vlekkeloze vensterruit was geweest, was zomaar ingestulpt tot een mierzwarte poel van ribbelend en rimpelend – wel, hondenvel. Het rimpelde, het danste, het kraakte heen en weer, zo ver als het kon. Tot het met een enorme knal uiteen barstte. Zwartgeblakerde gordijnvlokken stoven de buitenlucht in, de vlammen zetten extra aan, er knalde nog een raam, de kroonluchter begon te zingen (een scherpe, metalige melodie),

en – dit is het, dacht ik, dit is het – ik draaide me om, greep het kind in zijn nekvel – hoewel ik het eigenlijk toen al wist: dat zijn huid los zou laten als nat behang. En toen het gebeurde duizelde het me even, ik wankelde, een kort moment was ik in flinterdun, vlijmscherp papier gevangen, maar toen hoorde ik weer een stem. Dit keer was het een gedragen tenor, operatesk, zo meedogenloos dat het wel leek of hij uit de hoorn van een grammofoon tevoorschijn kwam, en meteen stortte zich een in uniform gestoken figuur dwars door het behang heen, een ingezwachtelde arm voor zijn gezicht zodat hij naast me tegen het dressoir aan knalde, maar net zo elegant draaide hij zich weer om naar het eivormige gat achter zich, de sabel rinkelde, hij griste het kind uit mijn armen – waarop ik het teruggriste – en bijna tegelijk sprongen we in een parallel universum terug, dwz recht in de armen van iemand die waarschijnlijk zijn vrouw was, ze verwelkomde ons tenminste met een schrille kreet omdat wij hond waren, man en kind, en terwijl van alle kanten geroezemoes aanzwol en verschrikte burens toesnelen stonden wij in een volmaakte driehoek op het gazon achter de rhododendron, aan de zijkant van het brandende huis, gepokt en gemazeld door een kokend hete regen die meedogenloos op ons neersloeg.

En terwijl één kinderoog zich langzaam opende wist ik: dit zou mijn zoon worden.

*

Ja, en waarom niet? Moet ik eerst wat formuleren invullen soms? Moet ik misschien bewijzen dat ik mezelf kan onderhouden, en een papmond erbij?

Maar neenee, meneer Meynard, begon iemand me uit te leggen die om 13.14 u. van het Instituut Voor Familie- en Voogdijzaken was vertrokken om hier precies om 13.51 u. te arriveren, iemand van de Ouderdienst en Wezenopvang die het had volgehouden door een ongelooflijke regenbui – werkelijk onmenselijk – in een jas van halon en beltrap, typisch zo iemand die een ander de schil van recht en plicht kan laten zien, en het klokhuis van de samenleving erbij: zo werkt dat natuurlijk niet. Een levend wezen –

– Hoho, greep ik meteen in, levend is natuurlijk *ook* maar een kwalificatie –

– Ach nee echt niet hoor, antwoordde ze – als het tenminste

een zij was, terugblikkend in de Sociale Mand van de Maatschappij – levend is een objectief vast te stellen eigenschap. Alsof doodsbellen, spiegeltjes onder de neusgaten en polsgetik ook maar iets objectiefs vertegenwoordigen! Maar goed, daar moet dan maar over geoordeeld worden door een commissie die uit objectief vrijstaande heren is samengesteld,

(1) heren omdat die niets met kinderen hebben en net zo goed bij een hondenras zouden kunnen worden ingedeeld, en

(2) vrijstaand omdat het zonder kind, vrouw en andere bijkomstigheden zoveel helderder, vrijstaander en objectiever is, alsof van grote hoogte op de casus wordt neergekeken, uit het Godsoog of gewoon uit een gieter –

– Maar er is ook een hond, zei ik.

Zijn naam is Terlo

omdat hij nooit loops is,

dat is (1),

en (2) omdat je altijd open klinkers moet gebruiken voor hondenamen. Anders luisteren ze niet.

– Meneer Meynard, u heeft klaarblijkelijk heel wat verstand van opvoeden, antwoordde de rechter –

– En van honden, beaamde ik tussendoor –

– maar we hebben het hier wel over een kind dat zijn ouders in een afschuwelijk ongeval heeft verloren, een beetje empathie zou wel op zijn plaats zijn. En het zou uw zaak zeker niet schaden.

Terwijl ik toch al ongelooflijk zenuwachtig was omdat ik terechtgewezen werd door zo'n vermaledijde Volksdienst-ambtenaar, die het liefst wilde dat ik me in een hondenhok terug zou trekken, mijn wonden likkend of mijn staart kwispelend in één of andere rasroutine – op automatismen teruggeworpen, in een laffe verdedigingsstrategie gesmeerd – zodat ik druipend van emotie uitriep:

– Maar het kind *heeft* niemand anders! Vrees Vanzelf heeft toch niemand?! Wat willen jullie nou? Dat hij in een tehuis verdwijnt? Is dat dan *beter*?

Daar aangekomen keek Vrees Vanzelf me tevreden aan, vol vertrouwen, ik knipoogde hem geruststellend toe zodat hij uitbundig begon te krijsen, hij bonkte met zijn vuist op de tafel, de bode had de grootste moeite hem weer rustig te krijgen – niet dat hij ooit helemaal kalm werd, zijn uiterlijk was daar niet naar – zijn gezicht leek wel met een machete doormidden gehakt, samengesteld uit twee delen die niets met elkaar te maken hadden, de ene kant ongeschonden en fris,

de andere rood, gezwollen, pus lekkend uit een blaar die zijn hele wang bedekte, zwerend – alsof er een giftig masker op was gebrand. Met zo'n gezicht zou hij van z'n levensdagen dat tehuis niet meer uitkomen, daar kon je donder op zeggen. Dat verhaal is nou al zo vaak verteld – maar het is zeker niet ten einde, nee, het kan zo weer opnieuw beginnen – dat zou een rechter toch moeten begrijpen.

Nou goed, nog een paar formaliteiten – jazeke edelachtbare, ik hoorde haar door de deur, inderdaad. *Hoe hard?* Wat – o, dat meent u? Alsof de meid met een rijzweep – Wat kan ik zeggen, antwoordde ik, het huis stond in lichterlaaie –

– Maar mijn beste Meynard, onderbrak de rechter me daar, op zo'n zachte toon dat ik hem nauwelijks kon verstaan, laat me u vragen, aangezien u nogal pertinent bent met uw antwoorden: Hoe verklaart u het dan dat u een dergelijke stem heeft gehoord, terwijl de ouders van het betreffende kind al een half jaar geleden jammerlijk zijn omgekomen in de catastrofe bij Chalm (misschien herinnert u zich dat, een foute wissel, twee exprestreinen die zich in elkaar boorden), en een week later zijn begraven op St. Anna's Parochie, kavel 334 b?

– *Verklaren?* Ziet u me aan voor een theoloog, een filosoof, iemand die grote stappen neemt? Wilt u de klomp die mijn voet is beledigen? Beste man, ik ben wetenschapper.

– Goed dan, vervolgde hij, *ten tweede*, (wat is het toch altijd met die opsommingen, op die wetenschappelijke toon? Waarom dat stapelen van de werkelijkheid, alsof hoofd- en bijzaken niks met elkaar te maken hebben, alsof het dunne pastrami is?): Wat maakt u geschikt om dit kind op te voeden? Wat geeft u die overtuiging, die waanzinnige aanspraak op andermans leven?

Maar *die* zag ik komen, de hogere klasse – zodra ze gaan fluis-teren is het om je te beledigen. Hij keek erbij of hij me klem had, maar ik had mijn antwoord al klaar. Want wat denkt u zelf, edelachtbare – wanneer u dit arme schepsel bekijkt. Wat is het eerste dat het nodig heeft? Veiligheid? Bescherming? En wat mijzelf betreft, als u het dossier daadwerkelijk had gelezen, dan had u daar eenvoudig uit op kunnen maken dat er iemand van eerbare professie voor u staat (de medische namelijk) – trekt u mijn schimmelende antecedenten maar eens even tevoorschijn uit de millefeuille, spreekt u mijn collega's er maar op aan tijdens hun lunchuurtje – en het enige dat ik daar nog aan wil toevoegen is dat ik zelf vader ben, dus ook in allerlei praktische zaken door de wol geverfd (ik hou het met opzet simpel, handelen komt heus niet uit woorden voort, maar uit vooroordelen en een al eerdere neiging tot

handelen, dat weet een kleuter).

– Maar u gaat me toch niet vertellen dat iemand van uw standing zijn tijd, expertise en carrière gaat opofferen aan een kind? riep de rechter uit, op trillende armen overeind komend.

En daar had ik hem. Nog twee zetten, zwart gaf op – en toen we daar waren aanbeland leek het of ook Vrees Vanzelf de overwinning kon ruiken. Hij begon als een dolle op en neer te springen, hij huilde en gilde, hij spuugde uitgelaten op de griffier voor hem, tot ik hem vastgreep, ergens was iets losgekomen, het leek of zijn wang leegliep – Kom hier, zei ik, met twee armen tilde hem omhoog, alsof ik de hoofdprijs had gewonnen – en meteen nestelde hij zich tegen me aan, waarna hij als een blok in slaap viel.

– Goed, wanneer u nu nog niet overtuigd bent, mijne heren, siste ik naar het doodstille hof, komt u dan morgen even langs op de praktijk, dan regelen we het met een kleine geldsom.

Want al sta ik nergens boven, ook niets is me teveel.

*

Duizelig van de euforie stond ik even later buiten, bovenaan de trappen van het gerechtshof. Ik had Vrees Vanzelf in mijn jas gewikkeld, hij snurkte vol overgave, meedogenloos, met als gevolg dat er tussen ons een band gesmeed werd waar niemand ooit tussen zou kunnen komen. Ik voelde een warmte die ik in geen jaren gevoeld had, een warmte en dankbaarheid – ook al barstte er nauwelijks een minuut later een enorme hoosbui los, de wind suiste om ons heen, afgerukte takken vlogen langs, kronkelende riviertjes kriebelden in mijn nek naar beneden. Ik sloeg mijn kraag op en sprong de trappen af, mijn hand boetseerde zich de lucht in, daar kwam net een sjees de hoek om schieten, hij zwenkte op ons af – en juist op dat moment klonk er een stem. Zo'n stem die zich er schijnbaar op dergelijke momenten *altijd* tussen moet wurmen, een dreunende, gezaghebbende stem was het, een stem die riep:

– Meynard!

In een flits herkende ik Paardekoopers gestalte, die naar me stond te wuiven alsof ik op een losgeslagen houtvlot voorbij dreef.

– God allemachtig, man! Ben je gek geworden! Kom toch schuilen!

En het was dat het Paardekooper was, dat we elkaar al een half

leven lang dwarszitten, anders had ik mijn arm niet laten zakken. Ik laat mijn leven niet door elk wissewasje overnemen. De sjees siste voor onze neus weg door de plassen, iets wat volkomen langs hem heen ging, onverstaanbaar brulde hij de waterval in die over ons heen gutste – iets over een patiënte of assistente die hem met een schaar had aangevallen – wat ik meteen geloofde, de psychiatrie is immers net een open slachthuis – waarna ik hem *mijn* wetenswaardigheden uit de doeken deed: een afgefikte kamer, akkefietje bij de griffier – een wetmatigheidje eerder – en intussen zwol de regen tot een stortvloed aan, het klotste bijna mijn schoenen in. Toen werd Vrees Vanzelf wakker. Ik voelde hem draaien, het kostte me de grootste moeite hem rustig te houden, nog even en ook dat deel van mijn verhaal zou op straat liggen, met dat detail had ik geen rekening gehouden, maar goed, misschien moest het wel zo zijn. Al deed ik liever nog een laatste poging – vooral vanwege die overal en altijd aanwezige, haast *tastbare* roddeltong, die eeuwig klakkend en klepperend om je heen hangt, als een brievenbus – Maar je hebt toch kinderen? Wat moet je dan nog met het kind van een ander?

Hebt u een moment, dan zal ik het even *ragfijn* uitleggen, dan zal ik het even *hagelfijn* uiteenplukken en fijnkoken, ook al hebt u er geen recht op, evenmin als Paardekooper er geen recht op had maar er desondanks (dat houdt hem echt niet tegen) allerlei koosjere wetten op los zou laten uit evenzoveel psychologiehandboeken, opvoedings-catalogussen, memorabilia of welke narcofiële wetenschap ook. Het verschil is – van hem kan ik het hebben.

– Kom je nog, schreeuwde hij me toe, half in de conifeer hangend die de ingang van onze kroeg markeert (o, wij zitten altijd bij De Scheldende Aap) – bij zulk weer kan de nattigheid maar het best *van binnen* zitten!

– Dat zit er vandaag niet in, schreeuwde ik terug – aangezien ik over een half uur op het INSTITUUT moet zijn!

– Wat! sputterde hij – Nu nog? Maar zal ik dan niet even met je mee –

– Welnee, wimpelde ik af (ik wendde me al half af, zo wild deed Vrees Vanzelf mee) – dat is nergens voor nodig. Blijf jij nou maar hier. En neem er een paar van mij, dan doen wij het binnenkort serieus over. Misschien stop ik dan weer ‘s een courtisane in een taart ook.

– Fantastisch! brulde hij, een wereldidee! Zijn ogen begonnen te glimmen, zijn snor krulde als een tropische kwelling – daar hou ik je aan!

– Vooruit dan, riep ik hem toe, alweer de straat op drijvend, naar binnen dan met jou! Mijn hand groeide tot een onbehoorlijk formaat, een houten fiaker slingerde zich in onze richting – we roqueerden, ik hopte de treeplank op – ‘O ja,’ riep ik hem achterna, en trouwens – het schoot me zomaar te binnen – ‘Monique had vanavond andere plannen!’

Even twijfelde ik of hij het wel had verstaan, maar de koets maakte een stevige draai en we rammelden precies langs de de plek waar hij stond, zich er het hoofd over brekend *welke* Monique ik in godsnaam bedoelde (het is natuurlijk ook maar een naam), of hij zich eventueel op een dode plek in zijn hersens bevond (heel goed mogelijk), of dat het mogelijk was dat ik hem voor de gek hield (zou zomaar kunnen). En terwijl hij steeds dieper die sloot in waadde kletsten wij nog een golf over hem heen.

*

Pas toen ik me uitgeput in de leren bank had laten zakken voelde ik wat een ongelooflijke inspanning me het laatste uur had gekost. *Godallemachtig*, galmde het door mijn kop, Meynard. *Waar ben je mee bezig?* Het dreunde door mijn hoofd als een verloren mantra dat jarenlang alles op zijn plek had gehouden, maar nu zijn glans kwijt was, omdat het ook – waar was ik mee bezig?

Mijn handen trilden zo dat ik nauwelijks het raampje naar beneden kreeg, ik rukte mijn kraag open, haalde een paar keer diep adem (mijn longen kraakten alsof ze vers uit de verpakking kwamen), de hele tijd zat Vrees Vanzelf me vanaf de tegenoverliggende bank aan te kijken alsof ik gek geworden was.

– Wees blij dat ik je eruit gehaald heb, riep ik hem toe, dat ik je daar vandaan heb gesleept. Onmenselijke zijn het! Dus een beetje dankbaarheid zou wel op z’n plaats zijn. Er zullen er maar weinig zijn die zo welbewust hun beroep te schande maken en daarbij nog hun carrière verkwanselen ook!

Daarop liet hij een kaasachtige glimlach zien, en misschien omdat ik eraan toevoegde dat ik hem ook simpelweg in het kofferrek kon achterlaten, was zijn houding een heel stuk verbeterd toen we bij het park uitstapten. Hij klauwde zich tenminste aan mijn boord vast alsof ik een reddende engel was die hem voor de deur van het slachthuis had weggesleept, met moeite pulkte ik zijn vingers los, ik propte hem weer onder mijn jas, waarna ik – zoals ik weer tot *mijn*

verbazing zag – met open mond werd aangestaard door een flanerend gezelschap dat *zes man breed* de stoep aan het schoonvegen was (maar mijn hemel, het is hier de Rode Zee toch niet). Ik tikte beleefd aan mijn hoed en stram als een kievit wandelde ik het park in, waar zoals gezegd (of niet) de Wereldtentoonstelling in volle gang was.

Dat was ik even vergeten. Maar goed, misschien is het wel een uitkomst wanneer de toekomst zich vlak voor je neus afspeelt, in elk geval was niet aan te ontkomen. De toekomst zou geen *stille* toekomst worden, dat was duidelijk. Tandwielen ratelden! Zuigers daverden! Stoomwolken werkten zich in groteske vormen de hemel in, door bizarre machinerieën uitgespuugd, aangevuurd door onmenselijk gekerm en geratel, geschater en geschreeuw – geen wonder dat iedereen die ook maar met het puntje van zijn schoen aan de toekomst likte er met zijn neus bovenop stond. Het was werkelijk stampvol. Ook ik keek mijn ogen uit – al werd het uiteindelijk zo'n gedrang dat ik een paar keer een (het moet gezegd) nogal lullig rozenperkje in werd gedrukt, en langzaamaan raakte ik steeds verder van het centrum weg tot ik in een duister, komma-achtig hoekje achter het paviljoen van een onduidelijke Baltische staat terecht kwam. Vergeeft u me alstublieft deze geografische onnauwkeurigheid, heus, in feite weet ik echt *alles* van die omgeving (de Baltische Vijver, de IJszee, De Engte van Archoetsk – ziet u wel – alleen zonder de hedendaagse of dagelijkse accuratesse, wat meer een gevolg van de tegenwoordige vloeibaarheid van grenzen is dan van mijn gebrek aan wil) – maar gelukkig viel me net om de hoek een bordje 'Letland' op dat stevig aan de muur geschroefd zat. Waarna de namen volgden van een tiental ongetwijfeld goede lieden zoals er zoveel van zijn – notabelen, ministers, leden van de advocatuur – maar even schudden, en de namen zijn van geen belang meer – en achter dit komma-achtige hoekje opende zich een weelderige tuin of De Loden Tuin zoals ik het voor het gemak maar even zal noemen, omdat zich aan de rand zware, loden wanden verhieven die alle nieuwsgierigheid in de kiem smoorden. Kunt u zich voorstellen hoe ze daar in Letland de toekomst wantrouwen! Ik knoopte Vrees Vanzelf uit mijn jas, hij keek me lachend aan, ik zette hem op het stenen uitbouwte neer – een Estse uitloper? Litouws? Pools? Sinds wanneer houdt de toekomst zich met grenzen bezig? – en ik keek om me heen.

Verderop verhieven de gebouwen van het INSTITUUT zich al, afwachtend, verlangend, met neutraal wetenschappelijke distantie – en dat was alles wat Vrees Vanzelf nodig had. Zijn diepe ademhaling verrade dat hij alweer was weggesukkeld in een bodemloze slaap, wat

maar het beste was, alleen al dat zachte maar overtuigende, poederachtige geluid maakte dat de Letse wereld er lang zo ellendig niet uitzag als het was, aan alle kanten omgeven door treurwilgen, en verder was het vooral heel erg *kaal* – afgestorven klimop, daartussen misschien een enkele berkenstam, opengeharkte bloemperken waarin zich *geen enkele* bloem bevond (zelfs geen hortensia, die zonder moeite toch wel tot de meest algemene – op wereldschaal bedoel ik – schijterij van de hedendaagse tuinarchitectuur gerekend kan worden), iets wat op zich ook wel weer logisch was trouwens, aangezien de Wereldtentoonstelling immers geen ode aan de Natuur is, maar een pauwenstaart in de kont van het menselijk vernuft, van de techniek, van reuzenraderen, bouten en schroefjes en radiografisch bestuurbare cancananseressen, dwz aan alles wat het menselijke (en dierlijke) mijlenver te boven gaat, waar de mens uit de mens getreden is om naar het kosmische te reiken zonder dat hij uit zijn vel scheurt.

Op een gegeven moment merkte ik dat het zelfs zo onaangenaam werd dat de stilte om me heen een ongelooflijk *unheimische* lading kreeg. Ook Vrees Vanzelf kon er niet tegenop.

– Kom, we gaan, zei ik – ik draaide me om – Vrees Vanzelf lag er onveranderd bij, gewikkeld in zijn blauwe toga, opgerold in nog precies dezelfde houding – maar tegelijk was er iets dat niet klopte. Iets als een kleine tik in het uurwerk, als een glas dat het defect in zijn vorm ontdekt. Ik kon er mijn vinger niet op leggen. Omdat het zo stil was –

Toen drong het met een schok tot me door: zijn ademhaling was verdwenen. Die hele zachte, als wolken langs de hemelbaan fluitende ademhaling – er was niets van over. Hij ademde niet meer.

– Goeie god – riep ik uit, meteen sprong ik hem af, met tranende ogen, bonkende slapen – hoe was dat in hmelsnaam mogelijk? Ik legde mijn oor op zijn borst – niets dan doodse stilte – zijn pols, zijn nek – een reflex – niks.

En meteen zag ik mezelf staan, in de ijzingwekkende kou – en hetzelfde moment zag ik ook hoe het zou overkomen, hoe het er uitzag, in allerlei bekrompen spiegels weerkaatst, in goedkope bewoordingen opgesloten, met beslagen tong uitgesproken – kindermoordenaar, kannibaal, kwakzalver, en nog erger, woorden die als vanzelf zouden openbloeien op de pagina's van de roddelpers – en wie weet waar nog meer, op het bureau van Kornblum, op het notitiebord in de gang – en zomaar jankte er iets tevoorschijn, geen flauw idee wat, een deel van mijn koelbloedigheid dat de boom in rende om zich daar voor eeuwig te verschuilen terwijl een ander deel – koelbloediger, praktischer – me

in mijn nekvel greep en me brullend en sissend aan het werk zette. Dat en dat alleen was de reden dat ik op mijn knieën neer viel en begon te graven, te graven, met zoveel overtuiging dat links en rechts de kluiten door de lucht vlogen, met enorme kolenschoppen graaide ik de aarde weg, onafgebroken, zodat ik na tien minuten buiten adem was, ik kon niet meer, met trillende armen zakte ik neer, bloedend uit tientallen kloven en net zoveel vingers die voor een grootste deel in pulp waren veranderd, afgesleten alsof ik me de kist uit had willen klauwen – terwijl ik nog niet eens een gat van het formaat kleine broodtrommel had opengelegd. Het kostte me uiteindelijk bijna een *uur*, voor het groot genoeg was – een dubbele hoedendoos, twee koppen op elkaar, meer was er niet nodig. Met trillende handen plukte ik Vrees Vanzelf op van de rand, ik keek nog een laatste keer in zijn uiteengereten gezichtje, toen liet ik hem behoedzaam in de kuil glijden.

– Het spijt me, fluisterde ik. Ik had je kunnen helpen. En net zo goed had jij mij kunnen helpen –

Zijn dode ogen keken me vol vertrouwen aan – het was toch zeker niet mijn schuld? – waarna ik de aarde in één keer over hem heen schoof. Bewoog hij nog? Bewoog Vrees Vanzelf?

Volgens mij niet. Dat kon ook niet. De Baltische aarde bleef keurig liggen en terwijl ik terugstapte van ‘de plek’ waarin het meteen was veranderd, omdat het was *besmet*, aangetast, veranderd – in de ‘plek des onheils’ zoals het in detectives zo mooi heet, de ‘plaats delict’ waarnaar de moordenaar volgens ijzeren wetten terugkeert, terwijl het feitelijk (in het hier en nu bedoel ik, waar wij staan bedoel ik) niet meer was dan een of ander niksig achterafhoekje waar je hoogstens gedachtenloos aan voorbij kon lopen – ziet u wel? – zag ik op z’n minst de schaduw van een sombere gedachte tegenover me staan. Wat was er gebeurd? Had ik het op mijn geweten? Had ik het over mezelf afgeroepen? Was het mijn *schuld*? En zomaar dwars door mijn vermoeidheid heen kwam er zo’n misselijk gevoel het veldje op marcheren dat ik even later dwars over het muurtje hing en in één keer alles eruit kotste – de maaltijd inclusief de uitjes, de niertjes, chocola, de resten van een rubberen omelet – waarna ik me terug naar zijn graf haastte en de grond met wilde gebaren begon weg te klauwen.

– Wat doe je nou? bonkte het tegelijk door mijn hoofd – maak je het zo niet veel erger? Denk nou toch eens na. Maar dat was maar gekakel, want daar was hij al. Behendig plukte ik hem uit de grond, draaide hem ondersteboven en begon hem door elkaar te schudden, alsof ik hem tot leven kon wekken klopte ik op zijn rug, tikte tegen zijn

armen, ik blies in zijn mond – maar het hielp allemaal niets, Vrees Van- zelf bleef net zo stil en levenloos in mijn armen hangen als daarstraks – of erger nog eigenlijk, door de ongelooflijke onschuld die zijn bleke gezichtje uitstraalde, waarbij die *bleekheid* niet eens doorslaggevend was (het zat eerder tussen roetgrijs en vaalblauw in), maar vooral dat de grond hem had aangetast, door de smerige vegen die onder zijn ogen zaten, door de klonters die zijn voorhoofdje bespikkelden – details die ik niet langer kon verdragen. Dus zonder hem eens aan te kijken legde ik hem terug in de kuil. En voor de tweede keer schoof ik de aarde over hem heen.

Toen was ik echt kapot. Het was alsof mijn longen niet meer wilden, alsof mijn hersens niet meer wilden, of ik *geslagen* was – gelukkig kwam er een licht windje over het terrein opzetten, de bomen begonnen te ritselen, en uiteindelijk krabbelde ik overeind in een waanzinnige, geconcentreerde stilte waarin de wind ruiste, en terwijl de wind ruiste was er nog geen kerkklokje dat klingelde – wat zeg ik, nog geen sneeuw- klokje – het was alsof alles wat er aan wereldse rust bestond zich om ons heen had verzameld, alsof we werden omsloten door de uiteengeslagen kilte van bergketens en kleumende vergezichten. En even leek zich iets te openbaren dat op *pure helderheid* leek (nee, dat is een gevoel dat u niet kent), alsof ik een onzichtbare grens overging die het leven scheidt van de dood. Een oud, modderig gevoel vloaide uit me weg en iets als de eenheid met het Al wat ons omringt overviel me. Geïnspireerd liep ik op een van de lindes af en brak – of scheurde liever (au!) – er twee smalle takken vanaf, die ik met uitgedroogd riet (ai!) samenbond tot een simpel kruis dat ik in de aarde plantte (Godsamme! Nou bloedt het echt), omdat ik me op dat moment bewust werd dat deze wereld gemaakt is om vol betekenis te worden gegoten, omdat (1) hij leeg is en woest, en (2) omdat alles in *onze* handen ligt – het is allemaal onze schuld. En goed, dat is de eerste les, maar wees gerust, als het je niet interesseert blijft er nog genoeg ruimte over om voor altijd en eeuwig en zonder ook maar één enkele gedachte rond te blijven dwalen.

En terwijl de zon met enorme snelheid op de aarde afraasde stond ik aan het kruisende grafje – o, niet van plan het nog eens te openen, wees maar niet bang – maar eerder om me direct met de realiteit te meten, omdat ik vanaf dit moment (iets wat ik met een schok besepte) nooit meer dezelfde zou zijn.

De Wereldtentoonstelling had me voor altijd veranderd.

En zonder twijfel werd ik vanaf dat moment omgeven door een klamme duisternis vol geschrei en gejammer, veroorzaakt door *schuldgevoel*, wat, zoals mijn goede vriend Paardekooper niet zal nalaten te beklemtonen, een van de sterkste emoties is die er zijn, een die je bijna *alles* kan laten doen: eerst vergalt het je leven en vervolgens maakt het dat je telkens weer terugblijkt hoe het toch zover gekomen is, tot je er stapelkrankjorem van wordt. En zonder enige twijfel stevende ik op die afgrond af, of ik wilde of niet, ik voelde zijn verraderlijke tinteling al waardoor het leek of het een *entree* was, een uitnodiging, een initiatie, de eerste stap in een nieuwe werkelijkheid – de scheve bek van het Spookhuis in, ziet u het zo – alsof ik er willoos in werd meegesleurd. Alleen – *kan* zoiets eigenlijk wel? Hoezo zou ik geen invloed hebben? Kende ik mijn eigen gevoel dan zo slecht, alsof het een *Fremdkörper* was, een pratende tumor bijna, zo angstwekkend was het toch niet? En terwijl dergelijke gedachten om me heen klotsten als om de eerste de beste meermin op een papiermaché goudrots, viel het me op dat er rondom het graf, in de schaduw, bij het vallen van de avond – wel, feitelijk was er dus niets – geen hand voor ogen – te zien – beweging ontstond.

Mieren, was mijn eerste ingeving. Maar *mieren* – op een *zwarte ondergrond*? Al wil ik best in het bestaan van een diepere blik geloven natuurlijk, een blik die verder wrikt dan de oppervlakte alleen en die (wat nou wrikken) miljoenvoudige subtiliteiten ontdekt waar ieder ander slechts een monotoon geheel waarneemt – die er de flonkeringen niet alleen in opmerkt, maar ze *blootlegt* ook nog eens zodat *iedereen* ze kan zien, een cruciale eigenschap van de echte portretschilder en de ware psycholoog, die onverstoorbaar openbaar maken wat er ook maar te openbaren valt zonder aan consequenties of verkleurende reputaties te denken – maar dan moet je toch met iets beters komen. Er was feitelijk zo weinig te zien dat ik erbij neer moest hurken, en daar – nee, van dichtbij was er zelfs niks zwarts aan. Eerder was het *zalmroze*. Een zalmroze walm die over de grond kronkelde, die zich langzaam *verspreidde* voor hij gestaag wegzakte, na eerst nog wat rond te mijmeren, pulserend – wat dat betreft kon het gewoon mist zijn, het uur van de dag was ernaar, optrekkende kou, daden die het daglicht niet kunnen verdragen – alleen die kleur, een beetje *dansante*, iets wat er na het vuurwerk blijft hangen op de veranda, de kleur van melk met bloed vermengd – vreemd. Melk met erin bloed telt sowieso al op tot

een gotspe, daar kan ik uit hoofde van mijn beroep wel van getuigen – nou, *plasma* dan misschien? Zou kunnen, maar dan alleen wanneer ik een of ander verhaal was binnengeslopen waarvoor onder de toonbank betaald moest worden. Plasma? Bij het Letse paviljoen? Goed, iets waarmee de dood werd rechtgezet dan? De kuise familieuitvoering van een gruwelmoord zeg maar, een zondagmatinee? Maar dan – zo *leeg*? Zo niksig? Nee, iets was er niet in orde. En het stak met zo'n duivels diepe punt mijn hersens in, dat – maar in godsnaam, toch niet *weer!* – ik op mijn kniën viel en voor de tweede keer het graf begon open te leggen.

Allemachtig! galmden het door mijn hersenpan. Man, weet je dan niet dat de dood heilig is? Of misschien niet heilig per se maar dan toch *onherroepelijk*. Maar nee, ik kon het niet laten rusten, ik moest en zou erachter komen. Het begrijpen, het *doorzien*, achter het decor gluren. En weer verscheen het kleine lijfje van Vrees Vanzelf als een losse darm in de aarde, gelukkig alweer veel minder ongemakkelijk dan daarnet – net alsof je aan zoiets went. En het vreemde was: hij was totaal veranderd. De damp hing in dikke vlokken om hem heen. Hoe was dat mogelijk? Onder de grond? En daarbij kwam nog – dat zijn nou van die dingen die je alleen te weten komt als je je instinct volgt – dat hij bewoog.

Zijn spieren trilden als snaren, ik hoorde zijn kaken klapperen, hij lag zo wild heen en weer te schudden, het zag er zo vreselijk uit, dat ik als vanzelf de mist begon weg te wapperen – want dat kon niet goed zijn. Tegelijk doemde er een vreemde gedachte in me op: was dit misschien wat ze *in de lucht wegteren* noemen? Was hij bezig op te gaan in het grote Niets? Aan het *oplossen*? Had ik misschien het geschenk van alle godsdiensten te pakken: dat ik de ziel waarnam die zich een weg naar buiten baande? Was dat wat zich hier afspeelde? Of – nou, nog één dan: was zich misschien een nieuwe bloem van de evolutie aan het vormen?

Ik moet u teleurstellen – je hebt het wel tegen een *arts*, vriend – en die gelooft niet zomaar in elk verhaal. Evolutie saust niet. En precies daarom, omdat ik tenslotte *altijd* dokter ben haalde ik uit mijn zak het mesje tevoorschijn dat voor doktersmesje doorgaat, omdat elke dokter er een heeft, omdat ze een fortuin kosten, omdat je er zo lekker mee door je opgewarmde koffie kan roeren en er de verse pagina's van welk boek ook mee kan opensnijden (daarmee hebben we het grandioze theater wel gehad geloof ik), want dankzij de verloren uurtjes waarin ik rondcirkelde in diverse Kunstmusea viel het me op dat de kleur zonder aanleiding begon in te koeken tot het soort zwarte verfstof

waarin volgens bepaalde logica alleen types van een onberispelijke zedelijkheid gekleed mogen gaan. Omdat het zo zuigt dat er geen enkele kleur overblijft. Kleur is verleiding, vorm is verleiding – u ziet vanzelf waar het op uitloopt, leve de kennis, of de *memorabilia* van kennis dan – hoewel er ook iets te zeggen is voor pikanterieën in de vorm van kennis – en daarmee knielde ik naast hem. Opdat het niet voor niets was allemaal. Natuurlijk was het onbegrijpelijk, maar is dat niet waar de vooruitgang begint? Ja?

En terwijl Vrees Vanzelf in die nare rigor mortis-houding onder de zalm gesausde struik lag, viste ik het ijzeren flaconnetje uit mijn zak (een ouderwets schalm- of sneeuwvlokmodel), ik drukte zijn vinger tegen het lemmet, druppelde een beetje bloed tevoorschijn – niet meer dan nodig was – ik draaide de dop er weer op – het hadden gewone, dagelijkse bezigheden kunnen zijn – of nee, daar was het schuldgevoel al. Ik voelde het zich naar binnen vreten met zijn ribbenspreider, net zo onvermijdelijk als een harmonica op een danspartijtje. Terwijl het natuurlijk vooral aan de lamlendige architectuur van onze opvoeding toe te schrijven is – daar hebben we het later nog wel eens over.

Voorzichtig legde ik mijn hand op zijn voorhoofd. Het idee om hem weer terug in de grond te stoppen was volkomen belachelijk geworden, onmenselijk bijna – meenemen was zo mogelijk nog onmogelijker, dus misschien dat het aan tijdelijke krankzinnigheid toe te schrijven is, misschien was ik zo de weg kwijt dat ik niet meer wist wat ik deed, was dat het wat me ertoe aanzette, in elk geval trok ik mijn jas uit, legde Vrees Vanzelf er bovenop en vervolgens wikkelde ik hem samen met een loodzware kei tot een pakket waarmee ik, door bonkend bloed verdoofd en met het idee dat al mijn spieren knapten – welke gek stopt er dan ook een steen in? – in de richting van de vijver draafde. Er steeg een duistere damp om me heen toen ik er aankwam. Ik had hem nog niet neergelegd of aan de overkant, alsof de duvel ermee speelde, scheerde een hond tussen de bomen tevoorschijn. Zo'n nare dobermann was het.

De haren in mijn nek schoten overeind, van de weeromstuit rolde ik Vrees Vanzelf onder het bruggetje het water in en zo snel ik kon dook ik weg in de uiterste hoek van het paviljoen, terwijl de hond langs de vijver draafde, uitbundig blaffend, rondtollend om zijn eigen staart. Vlakbij het bruggetje bleef hij staan. Met opgeheven kop tuurde hij naar de plek waar ik zat, precies die plek, voorzichtig schoof ik een stukje verder, mijn hand klauwde langs de muur – en voor ik het wist had ik er een baksteen uit tevoorschijn getrokken. Mijn hemel, de snelheid

van bouwen is *inderdaad* omgekeerd evenredig met de stevigheid! Ik tuurde door het gat naar binnen – nee, geen in blauwachtig fluoriet badende grotto was het, als zich al iets openbaarde was het een loden plaat die als een valdeur op de opening lag. O – maar wacht, fluisterde ik. Wacht eens even – waarop ik net zo gemakkelijk de steen achter het kozijn los schopte, ik veegde het kruimelende cement opzij, schoof de grendel open, tilde het luik omhoog en voorzichtig daalde ik af in de Letse ondergrond, net zo behoedzaam als een ballerina bij haar eerste uitvoering in de Hel.

Vanaf de bovenste trede ving ik nog net een glimp op van het laatste licht dat de hemel kleurde, door zalmroze smook gefilterd, toen draaide ik me om, klaar om me de wenteltrap af te laten zakken, het kille duister in. Maar niet nadat ik het luik galmend achter me had dichtgeslagen.

*

Het brak in een keer doormidden. Zal dus wel geen lood zijn geweest! De brokstukken roffelden op mijn hoofd, wolken gruis dwarrelden om me heen, ik kwam overeind, niesend, spugend, bloed wegslikkend, zwarte tranen uit m'n ogen wrijvend –

– Wie daar! klonk een geïrriteerde stem. Wat moet dat daar!

Een dwingende stem was het, een stem die zoveel autoriteit uitstraalde dat ik er niet omheen kon. Ik keek op, en inderdaad was het de vertegenwoordiger van één of andere ordedienst, gekleed met pet, kwasten, een soort van uniform – in elk geval een eenheid qua kleur –

– Wat moet dat! riep hij weer, ik zie u wel! Bent u nou bij het Letse paviljoen aan het inbreken?

Alsof hij *zelf* die zerk op z'n kop had gekregen!

En omdat er geen betere aanval is dan de verrassing, schreeuwde ik terug:

– Man, wat sta je daar nou! Help me er liever uit!

Hij was te verbluft om te weigeren, en zodra ik voet op vaste bodem zette, barstte ik los:

– Moet je nou toch eens zien, onvoorstelbaar werkelijk. En dat noemen ze dan bouwen aan de toekomst!

– Dat kan wel zo zijn, kaatste hij terug, maar weinig van zijn propos gebracht, misschien moet u eerst maar eens even uitleggen wat u hier

uitvoert. En doet u uw best maar. Het hek is al zeker een uur dicht. Dus ofwel u hebt sinistere plannetjes – daarbij sperden zijn ogen zich wijd open alsof hij zichzelf een angstaanjagend idee had aangepraat – ofwel – ofwel u hebt een gegronde reden, en niets anders. Begint u maar.

– Eventueel –, antwoordde ik, de diepte in turend, de snee in mijn wenkbrauw dichtknijpend (want u weet: niets bloedt zo heftig als een wenkbrauw), maar mag ik eerst even benadrukken wat een ongelooflijk geluk het is dat ik er *levend* ben uitgekomen? Dat mijn gestel deze beproeving heeft doorstaan? Gevolgd door nog wat verzinsels waar ik hem doorheen schudde als een karbonaasje door de bloem, waarop ik afsloot met:

– En wat meer is (het kwam er zomaar achteraan, geen flauw idee waar vandaan): verdomd onfortuinlijk natuurlijk dat ik *zelf* de architect ben van deze afgang.

– *Wat zegt u?*

Hij hikte verrast, alsof hij het niet goed verstaan had, maar ik keek hem meewarig aan en hij had het prima verstaan, ja, Hoxha ja, Emmanuel (alsof ik dat niet zou weten, ik loop elke dag wel twee keer die vijver rond, waarbij ik de koikarpers en de waterfietsen (in de vorm van zwanen) bewonder, luister naar de geluiden van het kakofonisch kloppend universum, links en rechts groet ik studenten, het Hoofd van de afdeling, *allemaal in mijn lunchpauze* – langs de plantenkas met zijn klimop (die speciaal voor deze gelegenheid *foliage* heet) die in een mum een plaquette overwoekerde met de naam van de architect van het Letse Paviljoen erop: Emmanuel Hoxha (ja inderdaad, hoe weet u dat nou), en terwijl zich in mijn hoofd een nieuwe, ongelooflijk stevige toekomst begon te vormen, waarin alles schoon, rein en eerlijk is en de vruchtbaarheid door het open raam binnenwaait zodat *alles* nieuw blijft, zo nieuw dat het vast niet uit te leggen is – wel, laat ik een poging doen – zag ik langs de landenscheidende rhododendron, daar waar minuten geleden nog de zalmroze rook sijpelde, een ondoordringbare klauw van groengrauwe drab hangen.

– Goed dan, hoorde ik hem zuchten. Meneer Hoxha. Zie ik het voor deze keer door de vingers. Als u zich een volgende keer meldt. Maar als ik u over een kwartier nog eens tegenkom zal de wereld er anders uitzien. Dan ken ik geen pardon meer.

Waarna ik hem bedankte voor zijn waakzaamheid en hulp – en nee, hij bliefde geen handtekening – zodat ik bloedend en tot op het bot gekrenkt het loden kadaver van het paviljoen verliet. En geen moment te vroeg, want met onfeilbare intuïtie draaide zijn blik naar

het vers gedolven (en meteen weer leeggeroofde) grafje. Alsof hij het aanvoelde. Maar voor hij met pulken en schilferen kon beginnen was ik al verdwenen.

Zo stil als de vijver er bij lag, het water een stijf gestreken tafellaken (met misschien een fractie van karperachtige gemeenzaamheid erin), zo wild borrelde het onder de brug. Alsof er een batiscaaf te water was gelaten rees het water als een tafelberg omhoog, precies op de plek waar Vrees Vanzelf erin was gerold – dat maakte het een stuk makkelijker. Met een zachte plons liet ik me erin zakken, en in een wolk van van slib waadde ik verder, met zoekende vingers over de bodem graaiend – het water stond tot mijn schouders, mijn nek – wel, feitelijk verdrong ik net niet – tot ik het pakket voelde. Meteen klemde mijn vingers zich om de ceintuur, en moeizaam sleepte ik hem achter me aan terug. Iets wat ongelooflijk veel moeite kostte, niet alleen door het gewicht – welke idioot verzwart zoiets dan ook? – maar ook omdat hij wel tot leven gekomen leek te zijn, zo ging hij tekeer. Hij danste rond, hij zwenkte alle kanten op, alsof ik een hele school witvis meezeulde – tot ik hem eindelijk met een wilde zwaai op het gras kon smijten, waar ik me hijgend naast liet zakken. Klapperend van een plotselinge kou die op kwam zetten.

*

Maar ook klapperend komen ideeën vooruit. Ook al staat dat lijnrecht tegenover wat we in doorsnee verhalen wordt beweerd – daar knallen ze blind en zichzelf beschadigend tegen de hersenwand aan terwijl ze een uitweg proberen te vinden – maar komt dat in godsnaam vandaan? Welke halve gare heeft dat verzonnen? Waar Wie praten we daar na? Het kon er niet verder naast zitten. Nee, klappertanden deed ik zeker, maar op precies hetzelfde moment sprongen de ideeën in mijn hoofd rond als stuiterende dobbelstenen, genoeg om een hele encyclopedie mee te vullen. Al zijn dat maar woorden natuurlijk en geen ideeën (ziet u? *Weer één!*) – maar uiteindelijk dwong ik mezelf, begeleid door een heel zangkoor aan gedachten en tegenstemmen, om overind te komen, waarna ik het pakket op mijn schouder gooide en mijn volgende stap begon te plannen.

Want hoe kwam ik eruit? Als het hek al uren dicht was?

Maar al snel was ik daar niet meer mee bezig – had ik belangrijker kwesties aan mijn hoofd, zoals: waarom het *zalmige* rook was? Die nog in een paar seconden verdorde ook, starend naar de hemel als de kwal van een nageboorte? Was het soms een afweermechanisme? Of lag hier misschien de kiem van de Universele Regel die alle wetten aaneenrijgt tot de Krakeling van Kennis aan ten grondslag? Maar hoho, wacht even, want hier betreden we het terrein van de abstractie: sjaal om, poolpak aan, we betreden een Antarctische ijsvlakte met de miljoenvoudige kans er nooit meer uit terug te komen – misschien was de enige reden voor zijn bestaan wel dat hij *zelf* de reden was, zoals elk uitvloeisel, elke snuf en drup en klonter een reden hebben om op het bureau van de dokter te komen liggen – en terwijl mijn geest zich daarmee bezig hield en mijn kaken op volle kracht verder klapperden, zag ik de uitgang verschijnen. Misschien –

Maar inderdaad zat het hek potdicht, hoe ik er ook aan rammelde. Er overheen kon ik helemaal wel vergeten – wat, met Vrees Vanzelf zeker, met dit lichaam? Uitgeput zakte ik tegen de spijlen aan, terwijl voor mijn ogen het pakket met Vrees Vanzelf leegliep op het gras, dezelfde loodgroene stof lozend die in de lucht had gehangen, en die wel wat weg had van de doodsstrijd van een door zuur of kattenvenijn afstervend struikje, net zo zwaar als de hemel zelf waarin de nacht al uren rondwoelde, gevuld met het reratel van koetsen ver weg, aan de andere kant van het hek – en van stemmen. Maar die kwamen achter een heg vandaan, vlakbij. Op dit uur? Ik sloop erheen – twee mannen die met een grote lap canvas in de weer waren. Wat was dit? Was ik misschien getuige van het ontstaan van *weer een nieuw* idee? Een veldtelefoon die het zelfs in cyanidegas blijft doen?

Vanachter een knisperende veldhydra wachtten we af, gedrieën, zo voelde het, elk voor zich legde zijn eigen *patience*, triktrakte wat, focuste zich en ontfocuste, mijn kaken klapperden alleen nog af en toe – maar waarom het zo zo godsgruwelijk lang moest duren voor de lap tot een platte tunnel was uitgerold was me een raadsel. Ongetwijfeld omdat er een ontwerpfout in zat, wat je zo kon zien: er zat een opening in die *nergens* toe leidde. En normaliter zou ik daar iets van gezegd hebben – aan een haperende wereld heeft niemand wat – maar het was al niet meer nodig. De blauwe overall kwam tenminste met een brander aanzetten – waar ik me op allerlei manieren in kon vinden, het duister, de temperatuur die alleen met veel geluk te overleven is – hij vonkte hem aan en met een hoop gesuis en geraas dook een felle steekvlam de opening in. En vrijwel meteen begon de lap op te bollen: hij schudde

een paar keer als een stier die op aanvallen stond, hij ademde in, hij ademde uit, hij kraakte, en langzaam begon hij op te zwellen tot hij zich met een diepe zucht van de grond verhief – eerst ei, toen appel, toen peer – basis natuurvormen – er kwam een rol touw tevoorschijn, daarna sloegen ze nonchalant een paar ijzeren pinnen de grond in, ze rookten wat, ze rochelden, en uiteindelijk knoopten ze er een mandje aan vast ter grootte van een okapi, waarna ze op een volgende lap af gingen terwijl het steeds bollere gevaarte woest aan de touwen rukte, zoveel verlangen zat erin, liefst was het meteen het verschiet in gesigaard. En dat was het moment waarop ik gewacht had.

Ik zette het op een lopen. Met het pakket Vrees Vanzelf heen en weer slingerend tegen mijn knieën, met walmende schouders en krampende vingers en terwijl bij elke stap mijn gewrichten verder versplinterden, rende ik het terrein over – vol plassen lag, vol ijzeren staven, vol flessen, blikjes, oude schoenen, waslijnen – dus u kunt zich voorstellen hoe ik bij het mandje aankwam: buiten adem, een hoofd als – als – wel, een *ballon* – ik gooide Vrees Vanzelf over de rand, zelf stapte ik – ik struikelde – nee, ik *smeet* mezelf erin, met twee houwen waren de touwen los en tergend langzaam stegen we op, langs bomen schurend, knarsend langs een schoorsteen, recht omhoog – van waar ik zat althans – ik zag de mannen als minuscule stipjes heen en weer dartelen. Toen pas kon ik opgelucht ademhalen. Omdat ik op werkelijk majesteitelijke hoogte in de lucht hing, misschien niet al te groot, maar toch, een adelaar zou nog kleiner zijn.

*

En terwijl ik opsteeg, zonder een ogenblik van rust trouwens – het mandje kraakte aan een stuk door, de touwen zwiepten heen en weer zodat alles trilde als een gewichtheffer die op knappen staat, om me heen schoten bliksemflitsen met gevorkte tongen op de aarde af, waar ze knetterend afketsten en meteen weer *terug de hemel in* schoten, terug de rafelige wolken in alsof ze daar iets zochten, alsof ze iets van plan waren, alsof bliksemschichten aan dezelfde verlangens onderhevig zijn als wie ook, door dezelfde krachten geregeerd worden als wie ook (doorsnee burgers, lustmoordenaars, in plaats van louter natuurkundige wetten te gehoorzamen) – was het ondanks dat het kacheltje loeide vooral de *kou* die me bezig hield. Mijn handen hadden een doordringend

blauwe kleur aangenomen, ik kon mijn adem alleen nog schrikkend binnenkrijgen – en al snel viel mijn blik op mijn jas. Die niet de jas van Vrees Vanzelf was – dat we dat even helder hebben. Want had *hij* hem eigenlijk nog nodig? Nee toch? Iemand met een minder sentimentele inborst of met bloed waarop schuldgevoel minder makkelijk meelifte zou zich er geen moment druk om maken. Maar ja, ik ben een man van de praktijk – ik trek gewoon een deur open. Maar ik kon hem allang niet meer redden, dus ik bukte me, trok het pakket open, met een bons viel de kei eruit, hij rolde weg de hoek in, voorzichtig wikkelde ik hem verder los, en pas onder de laatste wikkel kwam Vrees Vanzelf tevoorschijn, een vreemde situatie, dat moet ik toegeven. Ik kon hem nauwelijks aankijken – een bloedprop in mijn arm, mijn eksteroot, het litteken boven mijn oog, ze speelden allemaal op – maar wat nou, doe ik het voor mijn plezier soms, welnee, dus ik klapte de materiaalkist open – zandzakken, een anker, een losgeslagen bijltje, ik legde Vrees Vanzelf op een bundel touw, sloot de kist – en nauwelijks had ik mijn arm in één van de mouwen laten glijden of ik voelde hoe de warmte in me terugstroomde, het was of ik weer vrij kon ademen ineens, alsof een vreselijk gewicht van mijn schouders viel, of me gratie werd verleend na jarenlange opsluiting in een getijdenkerker onderaan de rotsen, waar ook de Graaf van Monte Christo ooit zat.

Meteen wist ik weer wie ik was, en waarom ik hier bungelde als een peertje op zolder, een gigantisch aardoppervlak verlichtend, het was – laat ik het gewoon bij zijn naam noemen – een gebeurtenis van metafysische betekenis. Het telde op tot zo'n moment waarvan je achteraf weet dat het bepalend is geweest, een van die allesbessissende ogenblikken waarbij je tot je nek in oprukkend drijfzand staat – momenten die we allemaal hebben meegemaakt, die hebben *moeten* gebeuren, die je leven tekenen, waarin je karakter zich vormt en zich kamerbreed voor je uitspreidt. Fijn dat we dat even op z'n plek hebben kunnen zetten, want u zult het me nog vaak horen zeggen: zulke momenten zijn waardevol. Al zijn ze schaars. Je kan er niet op wachten en *dan pas* het avondeten opzetten.

Goed dat ik op zo'n ultiem moment karakter had getoond. Dacht ik. Dat ik me niet had laten kennen. Ik richtte me op – en zomaar uit het niets begon het ballondoek wild te klapperen, waarna de vlam in het kacheltje ineens dook. En het werd aardedonker.

Mijn hart roffelde als een bezetene tegen mijn ribben, voorzichtig boog ik me over de rand en daar, op bijna hetzelfde ritme – misschien was het wel een echo – zag ik uit het duister een onduidelijke, witte

vorm drijven. Niet helemaal stabiel, af en toe werd het door de wind omver gekegeld, opzij gedreven, maar in elk geval leek het uit alle macht mijn kant op te willen komen. Wat was het, een brief? Een zakdoek? Vlakbij pas herkende ik er een krijtwitte duif in, een postduif die vastberaden op me af kwam, mij ontdekkend zagezegd – niet helemaal in optimale staat meer, met beschadigd kompas, vleugels verlamd door de vele blikseminslagen boven de Straat van Levant, gebrek aan allerlei vitamines, meer dood dan levend dus – maar zelfs in die staat wist hij zonder probleem zijn doel te vinden. Wonderlijk, omdat een duif met zulke voden van vleugels nooit zo hoog kan komen, en hij zo weinig hersens heeft dat hij de gedachte dat hij nooit zo hoog kan komen al niet eens bij elkaar gekauwgomd kan krijgen, waardoor hij waarschijnlijk wel weer zo hoog kan komen. Alleen – hij zal het nooit weten.

Hij kwakte ongemakkelijk op de rand van de mand neer. Ik herkende er van alles in – het leek me zelfs een teken. En dan vooral van de situatie: dat ik in een ballon zat die stuurloos door het duister schoot, dat ik mezelf *feitelijk* (snapt u nu dat ik iets tegen feiten heb) had opgesloten in een minuscule ruimte waar niet eens één enkele deur in zat, en dat ik met ongelooflijke snelheid het onbekende tegemoet raasde – dwz of de Noordelijke IJszee waar snijdende golf op snijdende golf beukt, of (met de snelheid van een meteoriet) op een bergketen vol afgesnauwde ijstoppen en splinterende bossen af – Wat? Maar kent u uw eigen land dan zo slecht? Dat *kan* toch helemaal niet! Bergketens, vooruit, dat zou nog net kunnen, maar een IJszee.. die is toch in de verste verten nergens te bekennen!

Nou goed, dan gaat dat het worden. Want op dat moment schoot het doek voor de tweede keer los, de tuigage klapperende alsof we vergingen, we tolden alle kanten op, in doodsnood klemde ik me aan de rand vast terwijl de duif me verbaasd aanstaarde, vlakbij, koelbloedig, geen greintje angst, onverstoorbaar wandelde hij heen en weer, op een mismaakte snavel kauwend, trekkend met zijn achterpoot, er zat een rookgat in zijn achterste – dus wat nou gids door de bovenste luchtlagen – hij was zo'n belediging dat, terwijl we alle kanten op werden gesmeten, ik de steen van de bodem griste en hem naar zijn kop slingerde. Al zou dat mijn laatste daad zijn! Hij miste op een haar, ketste tegen het kacheltje dat wild heen en weer begon te schommelen, de ballon slurfde mee, de duif sprong schrikkend op in een volmaakte kalkoenimitatie (wanneer het schot uit het dubbelloops geweer afgaat), en met ogen die tot de rand gevuld waren met misprijzen duikelde hij de diepte in.

En was het kacheltje nu weer gaan branden, dan was er tenminste nog *iets* van hemelse gerechtigheid overgebleven – maar nee, het wereldruim dook ineen tot de stikdonkere latrine die het tenslotte is, of wacht even – zag ik daar niet, heel ver weg, een lichtje? Van grote afstand pinkte het uit de ondoordringbare, bijna tot dooiigheid uitgesmeerde duisternis tevoorschijn – en op dat moment klonk er een afgrijselijke dreun. De mand begon over te hellen, het duister vulde zich met geraas, gekraak, ineens stortend geratel, gegil, en voor ik er iets aan kon doen glibberde ik eruit, het donker in.

Ik viel, in het wilde weg rondklauwend – koffieijzers, metaalslijpsel, houtschraapsels, *alles* moeten mijn vingers hebben aangeklampt want toen ik tegen de grond kwakte waren ze versleten, versplinterd, afgeschaafd, zoals mijn hele lijf eigenlijk – uit mijn oog droop een straaltje bloed het verse gras in dat twee weken geleden gezaaid was voor de opening van de Glazen Kas (waarvan de zijbeuk nu ruit voor ruit, dwarsbalk na dwarsbalk instortte) – meteen bukte ik me en – goed dan, desnoods zonder handen! – sloeg ik me dwars door de vers geplante heesters heen – stakerig, niks van beschutting te vinden – maar wat een wandelende tak kan kan ik ook, en met wapperende jas rende ik het bijgebouw in.

Overal glinsterde het glas op in kapotgeslagen kozijnen, tussen de dramatisch omgevallen tafels, tussen de potten en planten die – viel me nu op – vooral veel van dezelfde vorm hadden – cactussen vooral, orchideeën, wurglianen. Het was een onbeschrijflijke chaos. Allemachtig, maar dit kon toch niet het gevolg zijn van een simpele aanvaring met een bal lucht, zoiets *kan* gewoon niet – zelfs de Wunderkammerkasten, waaraan iedereen die ook maar een volkstuintje aan opvoeding heeft gehad mooie herinneringen bewaart, hing wijd open aan losse scharnieren, de Rota extracten en onschuldige paddenstoel aromaxen door elkaar gehusseld – maar weest u niet bang, dat regelen we wel weer, Verdovende Middelen is bij ons een verplicht vak – zakjes pulp waren over de vloer gestrooid, boekenkasten hadden zich in de waterbakken gestort. Uit het dak wapperde dromerig een paddestoelachtige puist van een ballon. Ik kon alleen het silhouet ervan ontwaren – maar ik had ook geen enkel behoefte om licht te maken – wie wil kan me vinden op bloedgetinkel – dus u kunt zich voorstellen hoe ik schrok toen er plotseling, uit het niets, een stem klonk.

– Meynard?

– Wat?

– Dokter Meynard?

Ja wat, moet ik je kennen soms?

Daarop zei hij *nog* een keer mijn naam, me zo indringend aanstarend dat ik het gevoel kreeg uit het niets (dwz zonder waarschuwing) bovenop zijn poedel te zijn terechtgekomen. Want dat zijn situaties waar dergelijke blikken voor bedoeld zijn, ik ben echt geen amateur meer in dit leven, zeg het nou maar gewoon –

– Bent u op weg naar het INSTITUUT? begon hij – dus het leek erop of hij me echt kende. En dat – ik kon mijn ogen bijna niet geloven, maar het was echt waar – dat hij pal naast de steen stond die ik naar beneden had gegooid – wat was dat? *Toeval*? Was dat weer zo’n punt waaromheen de werkelijkheid scharnierde? Op een vreemde manier maakte het alles waar ik me doorheen had geslagen normaler – het *hoeft* dus allemaal niet zo gek, leek het te zeggen. Er is ook een normaal leven mogelijk. Een leven in een wereld waarin gelukkig – laat ik me daaraan vasthouden – niks *echt* verloren gaat: voorwerpen breken, ze ontploffen, stuiteren het raam uit, ze fikken af, lossen op, maar niets *verdwijnt* echt. Prima. Nu naar huis.

Ik draaide me om, daar kwam ik mezelf tegemoet, blijkbaar kan dat ook, een spiegel die aan de binnenkant van de kastdeur zit, prima, waarom ook niet – zo’n ouderwets model was het, met ornamenten er omheen waar je in vast komt te zitten, en alsof dat de sleutel was, ‘ouderwets’ of ‘spiegel’, terwijl hij maar doorratelde, op de meest charmante manier.

– Mijn hemel, zei hij uiteindelijk, herkent u me dan helemaal niet meer?

Nou...

– Maar u weet toch zeker nog wel dat uw vrouw –

– *Pardon*? vroeg ik daar op vriendelijke toon, misschien kunt u dat even herhalen? Maar nee, er ging geen belletje rinkelen, ik had van geen uitnodiging gehoord en mijn vrouw evenmin, waarop hij met zijn armen begon te zwaaien als een kleurenleraar, een omtrekmanufacteur of een potloodgestalter, in mijn hersens een beeld oproepend dat er *nooit* geweest was, ook al begon er iets op te klimmen uit de mist, iets wat er nog nooit geweest was – zei ik ook tegen hem in precies zulke bewoordingen: dit is er toch nooit geweest toch? Dit verzin je – daarop begon hij samenzweerderig te lachen, met bloedrode lippen, zijn tong ver uit zijn mond alsof hij iets wilde aanraken (een kameleon of een theetuitje) maar hij kon er niet bij, alles lag immers in scherven over de tegels, het was ook zijn tong niet, een klein groen blaadje nozemde naar buiten...

– Goed dan, zei hij opeens. Maar ik weet wel wie *u* bent. Dat geeft mij het voordeel. U bent *hem* – en dat was grappig, het kwam er zo nadrukkelijk uit dat ik in lachen uitbarstte – maar waarom? Waarom was dat? Waarom dat stomme gehinnik? En wat wilde dat spul tussen mijn tanden? Het was zo bitter dat ik het op de kalkwitte scherven uitspuugde. Nee, het was echt tijd om op te stappen. Omdat zich elk moment iets onherroepelijks kon voordoen. Ook al wilde een ander deel van me blijven, om meer te weten te komen natuurlijk – omdat ik de contouren vasthad, terwijl de vorm me ontglipte – speel nog eens voor me, speelman – want – luister goed – zijn we niet *allemaal* geboren om de werkelijkheid op z'n plaats te zetten, om hem een lesje te leren? Kan best zo zijn, dus ik negeerde het gevoel – liever liet ik me niet kennen, liever presenteerde ik me als een vorm die van mijlenver te herkennen is, als Arts–Dokter, duimen onder de oksels, serieus als een omgevallen boomstronk. Stom! Want ogenblikkelijk verschrompelde hij, loste hij op in niksigheid, alsof hij *assistent* van de situatie begon te worden, het was net een verglijden van schaduwen of het krampachtig in elkaar duwen van een sluitend moment. En precies daar waren we aangeland toen hij fluisterde: er is iemand die uw hulp nodig heeft. Ja, zo begon het. Ik weet het nog precies.

*

Al verbaasde het me op dat moment trouwens niks dat iemand me nodig zou hebben. Welnee, want ze kennen me, in de hele buurt kennen ze me, want zo zit onze maatschappij in elkaar – wat zeg ik: maatschappij? – nee, de hele wereld liever: ergens is een dokter, ergens een patiënt, net alsof ze tegelijk zijn ontstaan (of gelooft u niet in evolutie), via dezelfde regel waarmee de evolutie overal zijn paren vormt, kijkt u maar eens rond – leeuw en gazelle. Zeehond en orca. Walvis en krill – moet ik doorgaan?

– Prima, antwoordde ik dus, de details komen later wel – misschien was hij ook arts of assistent of de brave zoon uit een aartschiminele familie – wat is er aan de hand? Om wie gaat het?

Maar hij hoefde al niets meer te zeggen. Juist op dat moment dook achter hem – Ach, u bent het, dokter – een leuk jong wicht op uit een glanzende mistflard, elk woord aantikkend met metershoge hakken. Is *zij* het? vroeg ik verbaasd. Had gekund natuurlijk, omdat ik ook haar totaal niet kende, hoe etherisch ze er ook uitzag –

– O, nee, ik ben een goede vriendin van uw vrouw, antwoordde ze, een puntig neusje vooruit stekend. Nou, dat dacht ik niet, zoals ze eruitzag. Lijkt me zo dat ik heus wel weet waar mijn eigen vrouw voor wegloopt, waar ze van *walgt* feitelijk:

het feit dat kleding niet als openbaring is bedoeld
er zeker geen lipstick op tepels hoort te zitten –

onderdeel van de afbakening van gezamenlijk terrein waarover later kindertjes rennen et cetera affijn, terwijl deze sociale samenkomst meer een uitwerking was van wat losse mogelijkheden, van wat er *kon* gebeuren als je een willekeurige mouw leegschudt. En dat ze mij *allebei* mij gevonden had op hetzelfde moment, dat was wel *heel* toevallig.

– Dit is allemaal buitengewoon aangenaam, maar ook verdacht toevallig zeg – *zei* ik ook, alsof er een samenzwering gaande was, waarop de man me aankeek, hij greep haar hand op elegant-brave wijze, als een edelman die met de ene hand kleine kindertjes doorboort en met de andere satijnen zakdoekjes oprapt. Ach, zo iemand zit in ons allemaal, *zei* mijn vader dan vaak, waarbij hij uitgebreid nieste, terwijl hij net zo makkelijk een konijn kon slachten gewoon op tafel, *zelfs* wanneer die hem net een goede dienst had bewezen door *precies op het juiste* moment uit de hoed tevoorschijn te kruipen – maar vaker nieste hij gewoon – meteen ze rukte zich los, en haar vlammend groene ogen keken me aan uit een bladspiegel van sproeten. U *bent* toch dokter Meynard? brieste ze. En nu zegt u dat ik uw vrouw niet ken?

Er lekte zoveel verongelijkheid tussen die kleine tandjes door, dat ik nauwelijks tijd had om antwoord te geven.

– Natuurlijk, knikte ik, misschien vergis ik me. Met wie heb ik het genoegen? En ze zei wel iets, maar ook daar moet ik weer een blinde vlek noteren – of gewoon een vlek, of een fiets of een buskusstruikje, wat uw voorkeur ook maar heeft – ik kan het me bij god niet herinneren, iets met een M.. – Miii, Mimimiii, Muuuuu – nee, niks, Muu.. – terwijl ik terugschrok, zo hard kneep de fluwelen handschoen mijn gekneusde middenhandsbeentje samen. Nee. Wat? Mimi? Mimi? Zal ik je Mimi noemen, Mimi?

Het was allemaal zo ondefinieerbaar, het leek wel alsof ze overal tussenin wegglipte, terwijl ze herhaalde dat het haar en.. en.. – *Ferdinand* meen ik (waar komt *dat* nou weer vandaan? Schiet me zo te binnen. Heette hij echt *Ferdinand*?) – goed uit zou komen wanneer wij de volgende week bij hen zouden komen eten, daar was ze gebleven.

– Ach, kookt u dan zelf? vroeg ik, me van geen kwaad bewust, gewoon uit een boom fluitend, eigenlijk meer verbijsterd door zo'n

staaltje afleiding – achter haar zakte het middendeel van de kas met ongelooflijk geraas (dat zeker niet bij ijzer hoort) in elkaar, de ballon stooft wuivend naar buiten, alsof het zo georkestreerd was, alsof alles *vastlag*, dus misschien kende ze Marleen wel, had ze in de kapsalon met haar gesproken – zou kunnen natuurlijk –

– Ach welnee, viel ik mezelf in de rede, hou nou toch op! Dat kan *helemaal niet*! Dat is zelfs godsonmogelijk, Marleen lag thuis al weken op bed en – wel, om u een beeld te schetsen – met de deur potdicht, de ramen gesloten, maar dan ook *echt* gesloten, luchtdicht, alsof ze in het centrum van een walvis lag! En waarom? Wilt u dat weten? Dan zult u toch echt op uw beurt moeten wachten. Want op het moment dat ik daar was aanbeland wist ik ook (als bij toverslag) *waar* ik haar van kende. Zodat ik, terwijl hij ons aan elkaar voorstelde (ja, als we een volgende keer al gaan eten) spontaan uitriep: *Monique*. Verdomd ja, zo heette ze.

Ik schrok er zelf van, zo onbeheerst kwam het eruit. Monique. Maar het vreemdste was dat ook zij bleek wegtrok – heb ik iets verkeerd gezegd? Ruw duwde ze Ferdinand opzij en op hoge snelheid ging ze er vandoor, met haar hakken stikkend of trekkend over het plaveisel, het had wel iets van een regenbui – al was het ook eigenlijk niet echt *rennen* wat ze deed, het leek meer op het hobbelen van een zwarte kat die in een kobold verandert, in elk geval, ik kan me herinneren dat ik dacht: die hele ravage hier heeft geen positieve uitwerking *op wie ook*, moet wel iets dierlijks zijn, iets wat nog maar eens goed onderzocht moet worden door een andere commissie. Geen loze gedachte, want nauwelijks was ze er vandoor of bij *Ferdinand* (zo heet hij toch?) gebeurde iets vergelijkbaars. Allemachtig – hoeveel invloed kan je hebben? Want ook hij begon zich terug te trekken, een aftocht te verzinnen, het leek wel of hij wegflinterde onder het mom van niesen en snotteren – maar was het nou decorum of positie wat hij verloor – in elk geval *kromp* hij ineens en zijn stem klonk ongemeen dun en geknepen, terwijl al wat hij zei was: dus we hebben een afspraak? Weest u alstublieft op tijd.

– O, antwoordde ik, het was dus niet zo dat u me iets moest laten *zien*? Niet deze groenogige.. –

– O nee, glimlachte hij op melancholieke toon, nee, dat zeker niet. Daar bleef het bij. Hij voelde even aan zijn wang, controleerde zijn tanden, hij duwde zijn oogbol een stukje naar binnen, nee –

En het was pas dat toen hij *dat* zei, dat ik hem herkende. God wat een ongemakkelijke zin. Het was alleen zo dat ik hem herkende, op het moment dat hij *dat* zei. Goed. Dat klinkt aannemelijker.

Hoosmans.

Ja, *dokter* Hoosmans, ja.

O. Kent u hem ook?

*

En meteen kwam het er als een deegsliert achteraan *hoe* en *waar* ik de naam Hoosmans voor het eerst had gehoord. Aangevuld met een enorme hoeveelheid details, de exacte locatie, hoe de omgeving weer-galmde, wat voor weer het was, welke abonnementen ik had lopen, het kostuum dat ik aanhad, had ik me geschoren, hoe was de ontlasting, wat het laatste nieuws, kon ik me eigenlijk met goed fatsoen wel zo vertonen – het menselijk geheugen is een wonder van accuratesse, als ik wil kan ik zo alle namen uit mijn oude peloton opnoemen – Desgrieux, Moka, Hondecoote, Hovacš enzovoorts tot aan die bedplasser toe – dus goed, een tipje van de sluier dan: het was niet bij die levensgrote advertentie voor Hoosmans paraplubakken op de peperbus aan de Durmakkadreef, hoewel het toch zo helder was als een glasgeblazen zeepaardje – of nee, wacht even, dat slaat nergens op, daar kijk je gewoon dwars doorheen – nee, uiteindelijk was het een wat verloren namiddag, grijs, druilerig, ik stond bij de gootsteen de aarde onder mijn nagels uit te boenen (zeker net in de tuin bezig geweest) toen het tot me doordrong dat zich een subtiele verandering had voorgedaan in onze relatie. Marleen was als een wassen engel achter me komen staan, hoe haar toestand de rest van de dag zou beïnvloeden kon ik nog niet vermoeden, in elk geval was *mijn* dag uit de bocht gevlogen als een achtbaankarretje en goed, ik weet hoe ze daarop zit te wachten, op de prikkels, nieuws, vermaak, op sensatie, opschudding, nooit een moment van niksigheid. Ik legde haar mijn dagelijkse routine voor – een zwangerschapsonderzoek – stuitligging – een geval van kinkhoest – derdegraads verbranding, en een bezoekje aan een werfwerker bij wie – nogal onfortuinlijk – een stalen buis dwars door zijn schedel was geschoten, zijn hersens waren keurig mee naar buiten gekomen – maar verder ging ik niet. Omdat het meeste ervan niemand wat aangaat, haar niet, maar ook u niet, beste lezer, nee, laten we de rollen eens omdraaien – en ik informeerde naar *haar* dag.

Nou, die was lang niet zo opwindend geweest. De pijn is terug,